

ШЫН

№ 96
(17740)

2009 чылдың
август 27,
четверг

Садар өртээ
4 рубль.

Ниитилел-политиктиг солун • 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

ЭРТЕМНЕР ОРАНЫНЧЕ УЗУН ОРУК

• Дүүн Кызыл хоорайның өөредилге албан черлериниң башкыларының
август чөвүлел хуралдары доозулган

Август 24-26 хүннеринде Кызыл хоорайның өөредилге албан черлериниң педагогика ажылдакчыларының чаңчыл болган чөвүлел хуралдары болуп эрткен. Аңаа хоойлужудулга болгаш күүсекчи эрге-чагырганың төлээлери, тус чер бот-башкарылга органнары, өөредилге албан черлериниң удуртукчулары, профэвилелдерниң болгаш парлалганың база өске-даа хөй-ниити албан черлериниң төлээлери киришкен.

Баштайгы ийи хүнде өөредилге албан черлериниң удуртукчуларының, класс башкыларының, методиктиг каттыжышкынарның, эге класс башкыларының секциялар аайы-биле хуралдары эрткен. Кызыл хоорайның тыва дыл башкыларының методиктиг каттыжышкынының удуртукчузу Е.Б.Ондарның демдеглен турары-биле тыва дыл болгаш чогаал башкылары бо удаада база арбыны-биле чыгып, сагыш-сеткилди өйүп чоруур хүнүнүң чугула айтыры — төрөөн дилы-выстың салым-чолунуң дугайында сайгарылгалыг чугааны кылган. Санал берген башкылар тыва дыл болгаш чогаал кичээлдериниң чаңгыс аай өөредилге программасында карышактарны эдип, чаңгыс аайлаарының чугулазын, олимпиадалар болгаш мөөрейлерни организаастаарының айтырыгларын шыңгырадырын, тыва дылга хамаарыштыр «коңганы кагар» үе келгенин шыңгызы-биле демдеглээн. Аңаа хамаарыштыр «Шын» солуннуң арыннарынга дүвүрелдин чүүлдерин парлап эгелээрин сүмелээн. Оон аңгыда тыва дыл болгаш чогаал башкыларының методиктиг каттыжышкынының хуралынга аныяк болгаш хоочун башкылар боттарының арга-дуржулгазын солушкан. 9 дугаар школа-гимназияның башкызы С.Ч.Шулуу-Маадырның, 5 дугаар школа-гимназияның башкызы А.О.Хапылактың илеткелдерин башкылар сонуургаан.

Эртемнер аайы-биле секцияларга орус дылдың башкылаашкынын болгаш орус дыл, чогаал башкыларын белеткээриниң айтырыгларын чидии-биле чугаалашкан, чүге дизе чаңгыс аай күрүне экзаменнериниң түннелдери-биле хоорай школаларындан беш өөреникчи аттестат ап шыдавайн барган, а оон чылдагааны орус дылда чогаадыгны «2» демдекке бижээ. Ынчангаш бо өөредилге чылындан эгелеп орус дыл болгаш чогаал кичээлдерин эрттирерде классы бөлүктөргө чарып эрттирер сорулга салдынган. Орус дылга ЧКЭ-ге эң-не хөй баллды Кызылдың № 4 школазының доозукчузу Чимис Салчак че-

дип алган. Математика, физика, химия талазы-биле ЧКЭ-лериниң түннелдери чүгээр-даа болза, биология талазы-биле байдал нарын туруп турарын демдеглээн. Кызыл хоорайның муниципалдыг өөредилге албан черлеринден чылдан чылче эки көргүзүлгелерни 9, 15, 1, 3, 7, 14 дугаарлыг школалар чедип ап турары илерээн.

Хоорай школаларының башкыларының август чөвүлел хуралдарының үезинде «төгерик столду» организаастаан. Оон темазы — «Бистиң чаа школавыс» национал өөредилге эгелээшкениниң боттанышкынының үезинде школа инфраструктуразын сайзырадыр талазы-биле эрге-чагырга органнары-биле кады ажылдажылга. Бо темага хамаарыштыр семинарлар, мастер-класстарны организаастаан.

Август 26-да түннел пленарлыг хурал болуп эрткен. С.Пюрбю аттыг Улусчу чогаадылга бажынының фойезинге школар, уруглар садтары, немелде өөредилге черлери боттарының ажил-амыдыралын көргүскен каас-чараш, өңнүг чуруктарлыг стендилерин, ат-алдарлыг башкыларның чуруктарын аскан хана солуннарны делгепкен. 9 болгаш 15 дугаар школа-гимназияның стендилерин көргөш, бо коллективтер анаа эвес мактадып, шаңналдыг черлерни ээлеп турар-дыр дээрзинге кижжи бүүрээр. Амыдыралчы, чаа, чогаадыкчы идеяларны үндүрүп, олче өөреникчилерин эвилелдеп, көскү чедишкенин чедип ап турары моон көскү.

Светлана Михайловна Ощепкова директорлаан 15 дугаар лицей эрткен өөредилге чылының түннели-биле Россияның чүс эң дээрэ школаларының бирээзи болганын оон сертификады бадыткап турар. Бүгү-российжи Эртемниң Биче Академиязының диплому-биле, РФ-тиң өөредилге, эртем болгаш аныяктар политиказының сайыды А.А.Фурсенконуң тывысканы инновациялыг өөредилге программаларының шингээди дээш» деп диплому-биле лицей шаңнаткан.

Кызылдың 9 дугаар школа-гимназиязын РФ-тиң грантызының эдилекчизи, РФ-тиң алдарлыг

Уруглар садтарынга 25 чыл
ажылдаан кижизидикчи башкы
Тат'яна Дөрбет-ооловна Монгуш.

башкызы, Россияның өөредилге чырыдышкынының тергиини В.Ө.Дөмүр-оол удуртуп турар. 2008 чылда бо коллективтен РФ-тиң Президентизиниң грантызын алган башкылар — Ч.А.Намзырай, Г.Н.Дешка, А.О.Данзюрюн олар-дыр. «Чылдың башкызы—2008» атты, Кызыл хоорайның мэриниң грантызын Э.Д.Черлиг-оол, С.Ч.Шулуу-Маадыр олар чаалап алган. А школа боду ийи катап РФ-тиң Президентизиниң грантызын алган. Мындыг арга-дуржулгалыг, чогаадыкчы коллектив ажылдап турда, ындыг болур-даа уjurлуг.

Пленарлыг хуралдың хүндүлүг президиумунда Кызыл хоорай чагыргазының даргазының социал политика талазы-биле оралакчызы Л.Л.Волгина, ТР-ниң өөредилге, эртем болгаш аныяктар политиказының сайыдының оралакчызы У.С.Ондар, Кызыл хоорайның мэриязының өөредилге, эртем болгаш аныяктар политиказының департаментизиниң начальниги Л.С.Андалаева, ТР-ниң Төлээлекчилер палатазының төлээзи З.Ю.Доржу, Кызылдың 9 дугаар школа-гимназиязының директору В.Ө.Дөмүр-оол. Байыр чедиришкенин соонда, хоорайның өөредилге, эртем болгаш аныяктар политиказының департаментизиниң килдисэргелекчизи А.А.Дитрих делгеренгей илеткелди кылган. Эрткен өөредилге чылының түннелдери-биле таныштырбышаан, чаа чылда өөредилге албан черлериниң мурнунда турар кол сорулгаларга ол доктааган.

Россия Федерациязының Президентизи Д.А.Медведевтин 2008 чылдың ноябрь 5-те Федералдыг Хуралга Медеггелинде «Бистиң чаа школавыс» эгелээшкенин деткип,

Школага 50 чыл ажылдаан хоочун
башкы Вера Сергеевна Дазба.

Кызыл хоорайның өөредилге албан черлери ону амыдыралга боттандыра-биле ажылдаарының кол угланышкынарны сайгарып, чаартып, мурнунда дуржулганың эң экилерин ажыглавышаан, чогаадыкчы езу-биле ажылдаар сорулгалыг. Бөгүнгү байдал-биле алып болза, школалар өөредилгени эгелээринге белен. Школаларда медицина кабинеттериниң 50 хууздундан хөйү лицензияларын апкан. 38 уруглар садтары ажыттынган, оон иштинде ийи хуу уруглар садтары бир дугаар ажыттынып турар, оон мурнунда ындыг дуржулга турбаан. Уругларның чылыг, изиг чем-биле хандырылгасы кичээнге айдып алдынган. Школаларга болгаш уруглар садтарынга уругларның бот-башкарылга айтырыглары кичээнге төвүнге турар уjurлуг. Ниитизи-биле чугаалаарга, өөредилге стандарттары чаартылганы негеп келген. Ынчангаш удуртукчулар чүгле педагогтар эвес, а ме-неджерлер, чаартыкчылар, организаторлар болуп, эрге-хоойлу нормативтери-биле быжыг чепсегленген болуру чугула. Амыдыралдың деннели болгаш шынары чүгле материалдыг талазы-биле эвес, а кижизидилге айтырыындан база долузу-биле хамааржыр. Ынчангаш уругларның сундулуг чүүлүн амыдып, амыдыралга белеткээр; талантылыг уругларны деткириниң янзы-бүрү адырлыг системазын дилеп тывар; педагогтарны деткир аргаларны тывар; школаларның ажылдарының чаа принциптерин тодарадыр, ону сайзырадыр; өөреникчи бүрүзү-биле бот-хууда ажылды ханыладыр дээш ажылдаарыңче коллегаларын ол кыйгырган.

Мурнакчы коллективтер 9 биле

15 дугаар школаның төлээлери арга-дуржулга солчуп, илеткелдерни кылган. С.И.Ощепкова «Кызылга «Бистиң чаа школавыс» эгелээшкенин амыдыралга боттандырада өөредилге албан черлери биле эрге-чагырга органнарының кады ажылдажылгазынга хамаарыштыр солун илеткелди кылган. Ада-иелер болгаш өске-даа хөй-ниити институттары-биле кады ажылдажылга талазы-биле арга-дуржулга солчулганында четпестерни айтып тура, башкы чамдык ада-иелер 1-ги классче уруун азы оглун кирип кааш, 11-ги класска аттестаттыг ажы-төлүн холунга алыры-биле кызыгаарланып, өөредилге-кижизидилге ажылынга шуут киришпейн турарын айыткан. Школа дээрге уругга шыгжамыр камеразы эвестир дээрзин, ниитилелдин школага хамаарылганын демнежип тургаш чаартырын чедип алырын коллегаларынга күзээн. Ону чедип алырда, кады ажылдажылганы күштелдирер апар дээрзин ол айыткан.

Пленарлыг хуралга болган илеткелдерни болгаш санал-онал бергеннерниң бодалдарын шуутузу бичии дептержигеш кылдыр чырыкче парлап үндүрер, ону педагог коллективтерге катап-катап сайгарып, өөренип ажылдаарының узун оруунче — чаа өөредилге чылының стартын башкылар алган. Хуралдың түннелинде уруглар садтарынга 25 чыл, башкылаашкын ажылынга 50 чылды тураскааткан хоочун башкыларга байыр чедирип, куспак долу боодал чечектерни сөңнеп, сагыш-сеткилге дээштиг, чараш ырларны бараалгаткан.

Светлана БАЛЧЫР.
Ай-кыс МАСПЫК-ООЛДУҢ
тырттырган чуруктары.

Тыва Республиканың Чазаанда

ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛ

(Республика бюджетинге салдарлыг саарылга)

ТР-ниң Чазааның Даргазының бирги оралакчызы, экономика сайыды Сергей Теннин удуртулгазы-биле делегей, даштыкы экономика болгаш кызыгаар кыдынының харылзааларының дүүштүрүлгө чөвүлелиниң хуралы болуп эрткен. Аңаа Чазак кижигүннери, яамыларының, ведомстволарының болгаш даштыкы садыг-саарылга чорудуп турар организацияларның удуртукчулары киришкен. Кывар-чаар чүүлдерниң өртээниң хеп-хенертен өскени, өшкү дүгүнүн кудулааны Моолдун чурттакчы чонунун төлөп шыдаар аргазын кудулаткан болгаш, Тывадан бараанның үндүр сөөртүрүн кудуладырынга чедирген. Тываже кири сөөртүп турар барааннар 95 хуузуна Моолдун эт кири сөөртүп турары болур. Ынчалза-даа «Урянхай» АҮК-түн кири сөөрткен этти Сибириниң өске девискээрлеринче чорудар эргези чок болганы-биле кири сөөртүр барааннарның садыг-саарылгазы кызыгаарлыг болу берген. Ветеринар хайгаарал болгаш хыналда органның туружу база ол

кызыгаарны тургузарынга салдарлыг болган.

Хуралга Тывага даштыкы садыг-саарылга чорударынга улуг келир үелиг дээрзин демдеглээн: бажың тудар, үлетпүр болгаш энергетика талазы-биле кыдат компаниялар кады ажылдаар күзелдиин илередип турар. Моолдун барыын аймактары бажың тудар ыяш болгаш ыяштан тудуг

дакчылары даштыкы садыг-саарылга ажыл-чорудулгазын чорударынга эптиг байдалдарны тургузуп турар, чаңгыс «сонга» деп принцип езугаар бир ажылдакчыга баргаш, элээн каш документ-саавырларны хөй эвес үе-шактын дургузунда долдуруп алып аргалыг апарганын тайылбырлаан.

Тываның каайлы албаны каайлы терминалы тудар талазы-биле ажылды чорудуп турарын бистиң солунувуска парлап үндүрүп турганын сагындырып каалы. Кызыл

Тываның даштыкы садыг-саарылга орулгазы 2009 чылдың бирги чартык чылында 530 муң америка доллар болуп, эрткен чылдың бо үезинге деңгээрге, 795 муң доллар эвээш азы 2,5 катап кызырылган. Оон-биле чергелештир үндүр садып сөөртүп турар катап азы 295,5 муң долларга кызырылган. Ол хемчээл эрткен барааннарның хемчээли 4666 муң доллар, ол хемчээл эрткен чылдыңдан 2,1 катап эвээш. Садыг-саарылганың кудулап турарының кол чылдагааны — делегейниң саң-хөө кризисинин Моолдун экономиказынга багай салдар чедиргени болуп турар деп, тускай мергежилдиглер санап турар. Тываның даштыкы садыг-саарылгазының 95 хуузу Моол-биле холбаалыг.

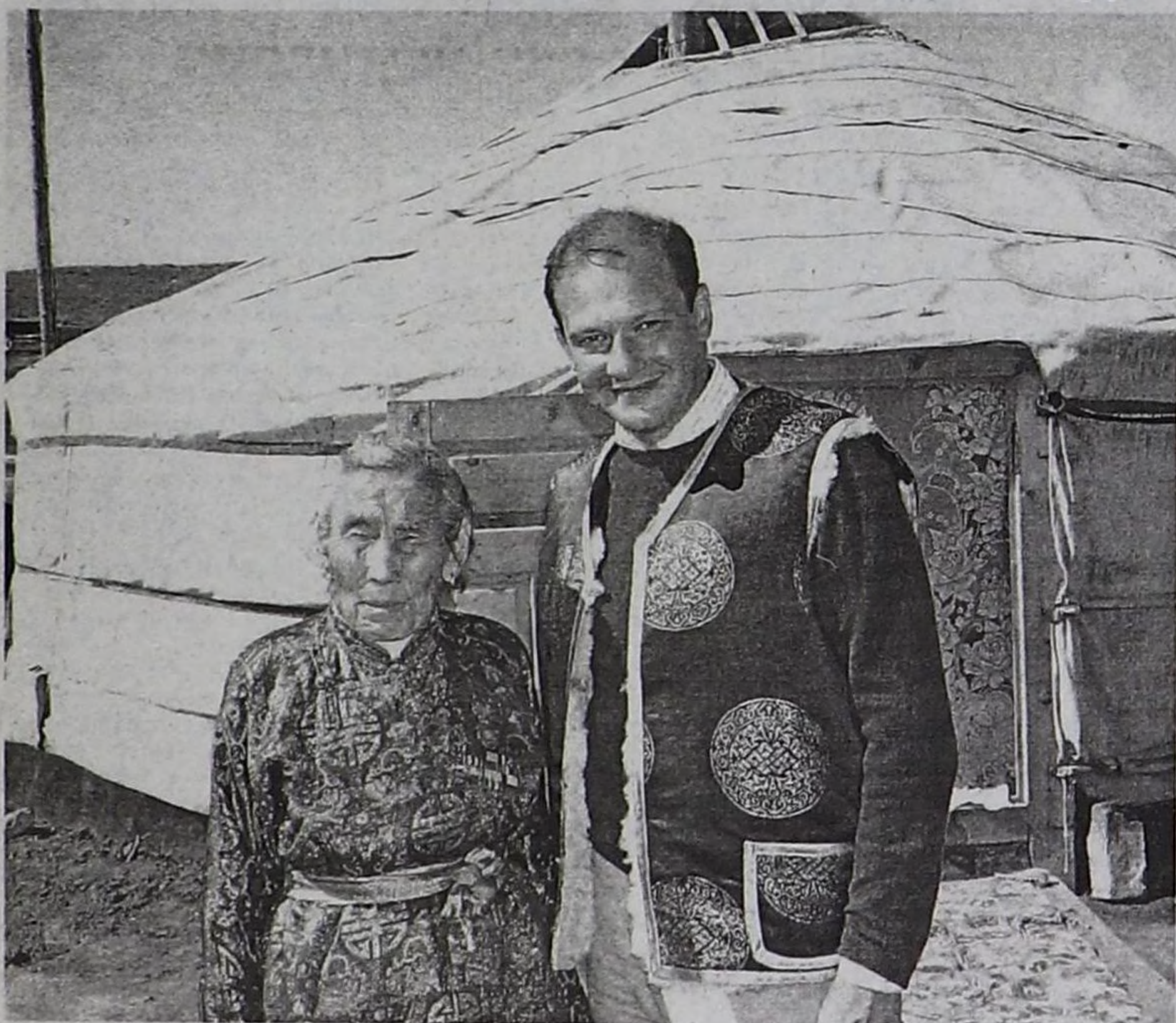
хоорай чагыргазы-биле ол терминалдың турар черин дугурушкан, амгы үеде ону тудар инвесторларны хаара тудары-биле ажылдап турарын В.Вальков чугаалаан.

Хуралга яамы, ведомство бүрүзүнүн мурнунга даштыкы садыг-саарылганы калбартыр талазы-биле шийтпирлерни хүлээп ап, боттарының адырының талазы-биле тодаргай хемчеглерни алырын дааскан.

териалдарын хереглеп турар, экологтук болгаш эменир туризмни сайзырадыры, черлик үнген кат, мөөгүнү Кыдатче садары дээш, дыка хөй чүүлдерни кылып болур арга бар. Ынчалза-даа саавыр-документ кылыры-биле ол ажыл-чорудулганы тудуп турар.

Тываның каайлы начальниги Вячеслав Вальков каайлы ажыл-

«РОССИЯ» телеканал — Тывада

Ада-чурттуң Улуг дайынының эгелээнинден бээр 70 чыл болганын таварыштыр «Россия» телеканалдың «Вести в субботу» деп дамчыдылганының башкарыкчызы Сергей Брилев Тываның Ада-чурттуң Улуг дайынынга киржилгезин дугайында телерепортажы белеткеп турар. Билдингир теле-башкарыкчы бистиң республикавыска август 21-де келгеш, Тываның Баштыңы Шолбан Кара-оол-биле чугаалашкаш, эки турачы Вера Байлактын малчын аалынга четкеш

барган. Тыва эки турачы эскадронун дайынчызы сержант Вера Байлак — Украинада хоорай, суурларны фашист эжелекчилерден хостаар дээн тулчуушкуннарның киржилгезин. 226 эки турачылардан чааскаан артып калган 85 харлыг фронтовик угбавыстың аът кырында чийк үне халыырын, аът кырынга быжыг олурарын Сергей Брилев болгаш ооң оператору Игорь Кузнецов магадап шаг болганнар. Журналисти үдөп тура, эки турачы Москвадан келген аалчызын чаа-

гыңче чыттааш, хой кезинден даараан чеңи-чокту (калдаазын) белекке берген.

Тыва дугайында телерепортажы 2009 чылдың сентябрь 5-те 20.00 турда, «Россия» телеканалга дамчыдар.

ЧУРУКТА: Тыва эки турачы Вера Чүлдүмовна Байлак аалчызынга бодунун даараан хой кези чеңи-чогун кедиргеш, тураскаалга чурукка тырттырып алган.

В.ШАЙФУЛИНИИ тырттырган чуруу.

Кадык камгалал яамызынга ажык чагаа

ХОМУДАНЧЫГ ЧОРДУ

Чадаана хоорайда кожуун эмнелгезиниң кезер салбыры ийи каът, тууйбудан туткан бажында турар. А эмнелге салбырында чүгле 20 орунну: 10-у бирги каътта, 10-у ийиги каътта, ийи каът бажында туруп турары элдеп. Ында ниитизи-биле 20 хире эмчи ажылдакчылары ажылдап турар. Салбырның эргелекчизи, ийи кезер эмчи дээш, кижиле хөй. Ажылдың хемчээли улуг, улуг кожуун төвү, орук белдири чер болгаш кестиреп божуур иелер, озал-ондакка таварышкан, планнаашкын-биле кестирер кижилер дээш, аарыг улус шуут үзүктелбестир. Чүү дээр боор, аныяк, ажылынга сонургалдыг эмчилер-ле болгаш четтигип турар-дыр. Ындыг болзажок, капельница салырда

тургузуп алып херексел, орундөжек аймаа чедишпезин, чемниң ассортиментиши шоолуг эвезин эмнелгеге чыткаш эскердим. Чамдык эмчилерниң каржы-хажагайын, аарыг кижини кончуп-ла турар, аарыг кижиги сегиир туржук ындыг аажылаашкындан улам баксырап каар чорду. Ол ындыг аажы-чаң улуг эмчи С.Д. Кууларның талазындан үнүп турары илден, кандыг айтышкын бээр-дир, арткан эмчилер ону күүседир болду. Чоннун кадыгы дээш даңгыраан берген эмчилерниң аразында ындыг кижилерниң бары хомуданчыг-дыр.

Хандыңмаа САТ.

Чөөн-Хемчик кожуун.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ
ЧАЗААНЫҢ ДАРГАЗЫНЫҢ
ЧАРЛЫКТАРЫ

«Тыва Республиканың алдарлыг ажылдакчызы» хүндүлүг атты Н.Б.Тырттык-Карага тыпсырының дугайында

Хөй чылдарда үре-түңнелдиг ажылы база хөй-ниитичи идепкейлиг ажыл-чорудулгазы дээш Кызыл хоорайның күш-ажылдың хоочуну Наталья Балчыыр-ооловна Тырттык-Карага «Тыва Республиканың алдарлыг ажылдакчызы» хүндүлүг атты тыпсыр.

Кызыл хоорай

2009 чылдың август 14 №189.

«Тыва Республиканың Маадыр-ие» хүндүлүг адын Х.Т.Кашпык-оолга тыпсырының дугайында

Он ийи уругну божааны болгаш төлөптүг кижизиткени база өг-бүлениң чаагай чаңчылдарын камгалап турары дээш Хажитма Тарачиевна Кашпык-оолга «Тыва Республиканың Маадыр-ие» хүндүлүг адын тыпсыр.

Кызыл хоорай

2009 чылдың август 14 №190.

2008 чылда Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органның аппаратарының эң ындыкы санынга өскерилгелерни кириер болгаш Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Канцеляриязынга Тыва Республиканың Чазааның Аппарадындан штаттыг единицаларны дамчыдып бээриниң дугайында

«Тыва Республиканың Чазааның Даргазының статусунун дугайында» Тыва Республиканың Конституциялыг хоойлузунун 7 чүүлүнүн дөрткү кезээн удуртулга болдурга, доктаадырым болза:

1. Кызыл болгаш Ак-Довурак хоорайларда, кожууннарда Тыва Республиканың Чазааның Даргазының төлээлекчилер албанын Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Контроль-аналитиктиг эргелелиниң составынга тургузар.

2. Тыва Республиканың Чазааның Аппарадындан Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албан-хаакчыларының 19 штаттыг единицанын Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Канцеляриязынче дамчыдып бээр, оон иштинде Тыва Республиканың Чазааның төлээлекчилеринин 9 единицанын ажыл төлөвиринин фондузу-биле болгаш оларны тударынга өске-даа материалдыг чарыгдалы-биле кады.

3. Тыва Республиканың Саң-хөө яамызы Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Канцеляриязының болгаш Тыва Республиканың Чазааның Аппарадының чарыгдал сметаынга дүүштүр өскерилгени кириер.

4. Тыва Республиканың Чазааның Даргазының 2008 чылдың июнь 3-те «2008 чылда Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органның аппаратарының эң ындыкы санын бадылаар дугайында» №90 Чарлыгы-биле бадылаан («Тувинская правда» 2008 чыл, июнь 5, сентябрь 18, октябрь 18, октябрь 23; «Шын», 2008 чыл, октябрь 21), 2008 чылда Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органның аппаратарының эң ындыкы санынга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) «Тыва Республиканың Чазааның Аппарады» дээн графаның 2 болгаш 3 одуругларында «85» деп санны «66» деп саннар-биле солуур;

2) «Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Канцеляриязы» дээн графаның 2 болгаш 3 одуругларында «47» деп санны «66» деп саннар-биле солуур.

5. Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Канцеляриязы болгаш Тыва Республиканың Чазааның Аппарады:

бо Чарлыктан үнүп турар эргежок чугула организаыг-штаттыг хемчеглерни чорудар, оон иштинде эрге-дужаалдарны кызырганы-биле холбаштыр;

бо Чарлыкка дүүштүр боттарының структураларын болгаш өске-даа хоойлу-дүрүм актыларын чурумчудар талазы-биле саналдарны кириер.

6. Бо Чарлык аңаа ат салган хүнүнден күштүг болуп кирер.

Кызыл хоорай

2009 чылдың август 24 №194.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

28. Оюн-оол Чадамбаевич Ондар 1941, 68,
Эрес-дидим чоруу дээш» медаль, ССРЭ-ниң

Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 15.02.1975ч., 3 №532034.

29. Алексей Тарымович Оюн 1956, 53, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Агроулетпүр комплекзинин системазына хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 03.08.2007ч., №1332-н.

30. Анна Степановна Пескова 1959, 50, Россия Федерациязының Девискээр хөгжүлдизинин яамызының «Чуртталга-коммунал ажил-агыйын хөгжүдеринге амы-хууда кириген улуг үлүг-хуузу, хөй чылдарда болгаш үр-түннелдиг ажилы дээш база профессионал байырлалы – Чуртталга-коммунал ажил-агыйын болгаш чуртталга хандырылга ажилдакчызынун хуну-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 05.03.2007ч., №116 кн.

31. Михаил Николаевич Радин 1960, 49, Россияның хөмүр-даш үлетпүрүнүн ажилдакчыларының хамаарышпас профэвилелинин «Профэвилелге идепкейлиг ажилы, профэвилелдин кежигүннеринин күш-ажылчы, социал-экономика болгаш профессионал сонургалдарын камгалааны дээш» Хүндүлел бижи, 26.08.2003ч., №4.

32. Мария Яковлевна Сычкина 1956, 53, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 26.08.2008ч., ОО №114471.

33. Надежда Михайловна Скрипкина 1954, 55, «Иенин медалы» II чергенин медалы, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 29.04.1986ч., №56а.

34. Кунзенмаа Сырбыкаевна Соян 1951, 58, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Агроулетпүр системазына хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 01.01.2008ч., №222.

35. Долаана Семеновна Седи 1956, 53, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 24.05.2007ч., ОО №125584.

36. Чечек Суратовна Тарган 1963, 46, Күрүнэ статистиказының федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» хөрек демдээ, 29.12.2006ч., №248.

37. Марина Петровна Тарасенко 1960, 49, Россия Федерациязының Культура ажил-

дакчыларының профэвилелинин «Россияның профэвилелдеринин 100 чылы» юбилейлиг медалы, 17.10.2008ч., №5.

38. Надежда Монге-Доржуевна Тамаа 1969, 40, Суд приставтарының федералдыг албанының «Суд приставтарының федералдыг албанының 10 чылы» медалы, 15.10.2007ч., 1269-к.

39. Алексей Чадамбаевич Ховалыг 1949, 60, ССРЭ-нин Транспорт яамызының «1978 чылда социалистг чарыштарның тиилекчизи» хөрек демдээ, 22.01.1979ч., №1.

40. Людмила Сагдыевна Хомушк 1968, 41, Россия Федерациязының Камгалал яамызының «Бодунун күш-ажылчы хүлээлгелерин күүседиринге бедик көргүзүлгелерин чедип алганы, Чадаг шериглерин дайынче белеткелин быжыглаарына амы-хууда кириген үлүг-хуузу база хамааты персоналдын социал-күш-ажылчы эргелерин болгаш сонургалдарын камгалаарына көргүскен эгелекчи саналдыг болганы дээш, Хүндүлел бижи, 05.05.2008ч., №86.

41. Владимир Тюлюшев Чарт-оол 1953, 56, РСФСР-нин Көдээ ажил-агый яамызының база РСФСР-нин Көдээ ажил-агый ажилдакчыларының Республика комитетинин «РСФСР-нин көдээ ажил-агыйын социалистг чарыштарын тергенин» хөрек демдээ, 23.10.1984ч., №15.

42. Светлана Константиновна Шевырева 1953, 56, Россия Федерациязының Культура ажилдакчыларының профэвилелинин «Россияның профэвилелдеринин 100 чылы» юбилейлиг медалы, 17.10.1984ч., №15.

43. Алексей Георгиевич Шишкин 1960, 49, Россия Федерациязының Улетпүр болгаш энергетика яамызының «III чергенин шахтернун ат-алдары» хөрек демдээ, 04.08.2004ч., №33п.

44. Виктор Иванович Шарбии 1953, 56, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы, албан ажил-чорудулгазына чедип алган бедик көргүзүлгелери, күш-ажылчы хүлээлгелерин үлегерлиг күүсеткен дээш» Хүндүлел бижи, 06.05.2008ч., №172-кр.

45. Анна Александровна Юшкова 1928, 81, «1941-1945чч. Ада-чуртун Улуг дайынына Тиилелгенин 60 чылы» юбилейлиг медалы, Россия Федерациязының Президентизинин Чарлыы, 28.02.2004ч., А №1074229.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалына №7 капсырылга

Тыва Республиканың Каа-Хем кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөптүг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-нын хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Валентина Михайловна Агалакова 1946, 63, ССРЭ-нин Күрүненин статистика комитетинин «1979 чылда Бүгү-эвилелдин чизезин чедишкенин эрттиргени дээш» Хүндүлел бижи, 05.11.1979ч., №38.

2. Ирина Назаровна Бизова 1959, 50, Россия Федерациязының Херглекчилер ниитилелдеринин Төп эвилелинин «Россияның херглекчилер кооперациязына ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» хөрек демдээ, 14.04.2004ч., №67-сп.

3. Геннадий Федорович Ведягин 1959, 50, Россия Федерациязының Тудуг болгаш чуртталга-коммунал комплекзинин талазы-биле Күрүнэ комитетинин «Россияның Чуртталга-коммунал ажил-агыйын хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 16.03.2000ч., №323 пх.

4. Виталий Владимирович Иванов 1969, 40, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарына болгаш көвүддеринге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хундунден 210 чыл болган байырлалы болгаш Арга-арыг ажилдакчызынун хуну-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 03.09.2008ч., №244.

5. Елена Викторовна Скоромина 1969, 40, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалына №8 капсырылга

Тыва Республиканың Мөңгүн-Тайга кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөптүг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-нын хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Марта Бегзиевна Ада-оол 1961, 48, Россия Федерациязының Юстиция яамы-

зының «Төлөптүг ажил-албаны, эгелекчи шынарлыг, кызымаа, карак кызыл чоруу, албан-хүлээлгелеринге шылгаралы болгаш албан ажил-чорудулгазына бедик чедишкенин дээш база ол ышкаш суд приставтарының албанының тургустунганын он чыл ою-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 24.10.2006ч., №1376-к.

2. Дүрген-оол Серепович Донгак 1961, 48, Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының «Милициянын тергенин» хөрек демдээ, 07.10.2001ч., №1508 л/с.

3. Светлана Хертековна Иргит 1960, 49, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Агроулетпүр комплекзинин системазына хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 28.05.2008ч., №752-н.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалына №9 капсырылга

Тыва Республиканың Өвүр кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөптүг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-нын хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Чаш-оол Дакпаевич Борбаанды 1939, 70, «1941-1945чч. Ада-чуртун Улуг дайынына Тиилелгенин чээрби чылы» юбилейлиг медалы, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 07.05.1965ч., №461.

2. Артур Доржуевич Донгак 1961, 48, Күрүнэ статистиказының федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезин эрттиреринге ачы-хавыязы дээш» медалы, 29.12.2006ч., №42803.

3. Айлана Сарыг-ооловна Дупчун 1966, 43, Күрүнэ статистиказының федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезин эрттиреринге ачы-хавыязы дээш» медалы, 29.12.2006ч., №248.

4. Антонина Петровна Достай 1959, 50, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 24.05.2007ч., ОО №125527.

5. Олег Тулушович Дамбажык 1963, 46, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 16.07.2005ч., №92131.

6. Фаина Костэевна Куулар 1959, 50, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 19.02.2004ч., №11-34.

7. Александр Алдын-ооловна Куулар 1955, 54, Күрүнэ статистиказының федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» хөрек демдээ, 29.12.2006ч., №42687.

8. Кара-оол Кыргысович Кончукпан 1939, 70, ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый яамызының «1974 чылда социалистг чарыштарын тиилекчизи» хөрек демдээ, 07.02.1975ч., №433.

9. Хүлер-оол Биче-оолович Кара-Сал 1948, 61, ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый яамызының «Коммунистг күш-ажылдың шалып-чызы» хундүлүг ады, 09.02.1974ч., №25.

10. Алексей Санчат-оолович Куулар 1955, 54, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Агроулетпүр комплекзининге хөй чылдарда үр-түннелдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 03.06.2005ч., №938-н.

11. Анай-оол Даржаевич Куулар 1945, 64, «Күш-ажылчы алдары дээш» медаль, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 29.08.1986ч., К №615571.

12. Сергей Алдын-оолович Кошкар-оол 1955, 54, ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый яамызының «Коммунистг күш-ажылдың шалып-чызы» хундүлүг ады, 01.01.1987ч., №3.

13. Злата Ыдынаевна Куулар 1970, 39, Иштики херектер яамызының «Ажил-

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалына №10 капсырылга

Тыва Республиканың Бии-Хем кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөптүг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-нын хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Светлана Байыр-ооловна Байкара 1961, 48, Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдэ яамызының «Кадык камгалал адырынга ачы-хавыязы база хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 16.05.2008ч., №695-н.

2. Владимир Георгиевич Байкалов 1953, 56, Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының «Россиянын ИХЯ-нын 200 чылы» медалы, 05.06.2002ч., №542.

албанына шылгаралы дээш» III чергенин медалы, 08.11.2005ч., №1109 л/с.

14. Борис Белекови Куулар 1954, 55, ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый яамызының болгаш Көдээ ажил-агый болгаш белеткел ажилчынарының болгаш албан-хаакчыттарының профэвилелинин ТК-нын «1976 чылда социалистг чарыштарын тиилекчизи» хөрек демдээ, 28.01.1979ч., №5.

15. Олег Дагбаевич Монгуш 1958, 51, Россия Федерациязының Харылзаа болгаш масса-лыг коммуникация яамызының «Почта харылзаанын ачы-дузаларын хөгжүдеринге улуг кириген үлүг-хуузу дээш база «Россия-нын почта хуну» байырлал-биле холбаш-тыр» Хүндүлел бижи, 26.06.2008ч., №40-нф.

16. Наталья Чулдумовна Монгуш 1953, 56, Россияның Хамаарышпас профэвилелдер федерациязының «Россиянын профэвилелинин 100 чылы» юбилейлиг медалы, 24.11.2004ч., №10.

17. Александра Кызыл-ооловна Монгуш 1964, 45, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 16.07.2005ч., №92151.

18. Михаил Ангыр-оолович Ооржак 1950, 59, ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый яамызының «1977 чылда социалистг чарыштарын тиилекчизи» Хүндүлел бижи, 06.12.1978ч., №67.

19. Нина Киичковна Ооржак 1950, 59, «Иенин медалы» II чергенин медалы, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 28.10.1987ч., №114.

20. Вячеслав Бюрбюевич Сат 1961, 48, Россияның Хамаарышпас профэвилелдер федерациязының «Россиянын профэвилелдеринин 100 чылы» юбилейлиг медалы, 24.11.2004ч., №10.

21. Зинаида Самыяевна Сат 1954, 55, Россия Федерациязының Херглекчилер ниитилелинин Төп эвилелинин «Россиянын херглекчилер кооперациязына ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» хөрек демдээ, 14.04.2004ч., №67-сп.

22. Борис Степанович Санчат-оол 1952, 57, ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый яамызының «Коммунистг күш-ажылдың шалып-чызы» хундүлүг ады, 15.01.1979ч., №46.

23. Борис Дамчан-оолович Сомам 1956, 53, Россия Федерациязының Улус өөредилгезинин болгаш эртем ажилдакчыларының профэвилелинин «Өөредилге ажилдакчыларынын күш-ажылчы болгаш социал-экономика эргелерин болгаш сонургалдарын камгалаар талазы-биле профэвилелге идепкейлиг ажилы дээш» Хүндүлел бижи, 06.10.2008ч., №18.

24. Роза Ыдам-ооловна Тюлюш 1958, 51, «Иенин медалы» II чергенин медалы, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 27.04.1989ч., №63232.

25. Чодураа Даан-ооловна Шойдан 1967, 42, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин хундүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 16.07.2005ч., №92197.

3. Раиля Саитовна Дьякова 1955, 54, Россия Федерациязының Энергетика яамызының «Одалга-энергетика комплекзин хөгжүдеринге ачы-хавыязы дээш» үнелел бижи, 22.09.2008ч., №92п.

4. Наталья Алексеевна Логачева 1962, 47, Күш-культура болгаш спорт талазы-биле Федералдыг агентилелдин «Күш-культуранын болгаш спорттун тергенин» хөрек демдээ, 26.10.2006ч., №81-о.

5. Валентина Максимовна Мартый-оол 1948, 61, «Иенин медалы» II чергенин медалы, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 22.04.1988ч., №42.

6. Любовь Ивановна Махнова 1947, 62, Россия Федерациязының Культура ажилдакчыларының профэвилелинин «Культура

адырынга хөй чылдарда болгаш ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 27.04.2008ч., №46.

7. Татьяна Салчаковна Оюн 1957, 52, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 29.10.1985ч., №124.

8. Галина Павловна Попова 1959, 50, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгениң хүндүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 08.01.2002ч., №11-02.

9. Светлана Шаптановна Сат 1958, 51, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 24.11.1988ч., №128.

10. Антониде Георгиевна Сат 1962, 47, Күрүнэ статистиказының Федералдыг албанының «2002 чылда Бүгү-россияның чурттагы чоннун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» хөрек демдээ, 17.09.2003ч., №370.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалыга №11 капсырылга

Тыва Республиканың Таңды кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-ның хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Любовь Суван-ооловна Адыг-Тюлюш 1958, 51, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 17.12.1990ч., №697151.

2. Алексей Васильевич Жернаков 1953, 56, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарыга болгаш көвүдедиринге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хүнүнден 210 чыл болган байырлалы болгаш Арга-арыг ажилдакчызының хүнү-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 03.09.2008ч., №244.

3. Любовь Ивановна Иванова 1948, 61, Россия Федерациязының Культура ажилдакчыларының профэвилелин «Культура адырынга хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы база профэвилелге идепкейлиг ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 01.01.2008ч., №222.

4. Надежда Демьянова Козлова 1959, 50, Россия Федерациязының Бойдус курлавырларының яамызының «Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш база 2007 чыл дургузунда ажилдарның түннелдери-биле» Хүндүлел бижи, 19.12.2007ч., №370л/с.

5. Елизавета Сейнек-ооловна Монгуш 1947, 62, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 17.06.1987ч., №81а.

6. Тамара Хорлуевна Оюн 1956, 53, Күрүнэ статистиказының федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» хөрек демдээ, 29.12.2006ч., №248.

7. Раиса Хакпый-ооловна Оюн 1949, 60, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Агроулетпур комплекзинин системазынга хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы база бүдүрүлгеге бедик көргүзүглери дээш» Хүндүлел бижи, 05.08.2008ч., №1018-н.

8. Руслана Норбухоовна Ойнарова 1956, 53, ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агый яамызының «1978 чылда социалисттик чарыштарның ти-лекчизи» Хүндүлел бижи, 28.06.1978ч., №754.

9. Ирина Элбей-ооловна Оюн 1959, 50, Россия Федерациязының Күрүнениң статистика комитетинин «2002 чылда Бүгү-россияның чурттагы чоннун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» хөрек демдээ, 30.07.2004ч., №1024-р.

10. Василий Кескил-оолович Оюн 1953, 56, Россия Федерациязының Күрүнениң ста-

11. Валентина Васильевна Черкунова 1954, 55, Россияның Хамаарышпас профэвилелдер федерациязының «Россияның профэвилелдеринин 100 чылы» юбилейлиг медалы, 24.11.2004ч., №10.

12. Игорь Алексеевич Шашков 1968, 41, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Ажил-албаны дээш» III чергениң медалы, 06.06.2002ч., №835-к.

13. Ирина Петровна Юдина 1968, 41, Россия Федерациязының Камгалаал яамызының «Бодунуң күш-ажылчы хүлээлгелерин күүседиринге бедик көргүзүглериңиң чедип алганы, Чадаг шериглеринин дайынче белеткелин быжыглаарыга амы-хууда кириген үлүг-хуузу база хамааты персоналдың социал-күш-ажылчы эргелерин болгаш сонургалдарын камгалаарыга көргүскен эгелекчи саналдыг болганы дээш, Хүндүлел бижи, 05.05.2008ч., №86.

14. Людмила Григорьевна Горнова 1958, 51, Россия Федерациязының Хереглекчилер ниитилелдеринин Төп эвилелин «Россияның Хереглекчилер кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» хөрек демдээ, 23.05.2005ч., №96-сп.

15. Сайзана Чаш-ооловна Кол 1966, 43, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Көдээ ажил-агый системазынга хөй чылдарда үрө-түннелдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 01.01.2008ч., №222-к.

16. Александр Найданович Кол 1940, 69, ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агый яамызының «1977 чылда социалисттик чарыштарның ти-лекчизи» хөрек демдээ, 11.03.1977ч., №104.

17. Михаил Иванович Левин 1960, 49, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарыга болгаш көвүдедиринге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хүнүнден 210 чыл болган байырлалы болгаш Арга-арыг ажилдакчызының хүнү-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 03.09.2008ч., №244.

18. Александр Лапанович Сартыл 1954, 55, ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының «ИХЯ-га ажил-албаныга шылгалары дээш» хөрек демдээ, 31.01.1997ч., №87 л/с.

19. Виктор Гаврилович Сыргашев 1958, 51, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгениң хүндүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 03.10.2006ч., ОО №115955.

20. Михаил Игнатьевич Титов 1951, 58, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарыга болгаш көвүдедиринге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хүнүнден 210 чыл болган байыр-лалы болгаш Арга-арыг ажилдакчызының хүнү-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 03.09.2008ч., №244.

21. Светлана Андреевна Успун 1960, 49, Күрүнэ статистиказының Федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» хөрек демдээ, 29.12.2006ч., №248.

22. Валентина Михайловна Федорова 1959, 50, Россия Федерациязының Энергетика яамызының «Одалга-энергетика компле-кзин хөгжүдеринге ачы-хавыязы дээш» Хүндүлел бижи, 05.12.2000ч., №208 п.

23. Василий Михайлович Чуб 1955, 54, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарыга болгаш көвүдедиринге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хүнүнден 210 чыл болган байыр-лалы болгаш Арга-арыг ажилдакчызының хүнү-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 03.09.2008ч., №244.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалыга №12 капсырылга

Тыва Республиканың Барыын-Хемчик кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-ның хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Марта Оюновна Бадарчы 1968, 41, Россия Федерациязының Улус өөредилгезинин болгаш эртем ажилдакчыларының профэвилелин «Профэвилелге хөй чылдарда идепкейлиг ажылы дээш база Россияның профэвилел шимчээшкенин 100 чылы-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи,

07.11.2005ч., №3.

2. Ак-оол Арбакович Лакпа 1958, 51, Күрүнэ статистиказының Федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» хөрек демдээ, 29.12.2006ч., №42693.

3. Ираида Данзынмаевна Ондар 1956, 53, Россия Федерациязының Культура ажилдакчыларының профэвилелин «Тыва Республиканың Уругларның хор уран чүүлүн хөгжүдеринге кириген үлүү дээш база профэвилелге идепкейлиг ажылы дээш» Хүндүлел

бижи, 25.09.2008ч., №45.

4. Светлана Шыыраж-Караевна Ооржак 1961, 48, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федера-циязының ниити өөредилгениң хүндүлүг ажилдакчызы» хөрек демдээ, 02.03.2001ч., ОО №37234.

5. Раиса Кундуевна Соян 1956, 53, «Рес-

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалыга №13 капсырылга

Тыва Республиканың Тожу кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-ның хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Сержинмаа Баянчыковна Биринней 1944, 65, Россия Федерациязының Культура ажилдакчыларының профэвилелин «Культура адырынга хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы база профэвилелге идепкейлиг ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 24.09.2008ч., №57.

2. Байлак-оол Салчакович Байыр 1952, 57, ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының «Төлептиг ажил-албаны дээш» III чергениң медалы, 08.10.1986ч., №368.

3. Людмила Григорьевна Горнова 1958, 51, Россия Федерациязының Хереглекчилер ниитилелдеринин Төп эвилелин «Россияның Хереглекчилер кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» хөрек демдээ, 23.05.2005ч., №96-сп.

4. Сайзана Чаш-ооловна Кол 1966, 43, Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының «Көдээ ажил-агый системазынга хөй чылдарда үрө-түннелдиг күш-ажылы дээш» Хүндүлел бижи, 01.01.2008ч., №222-к.

5. Александр Найданович Кол 1940, 69, ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агый яамызының «1977 чылда социалисттик чарыштарның ти-лекчизи» хөрек демдээ, 11.03.1977ч., №104.

6. Михаил Иванович Левин 1960, 49, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарыга болгаш көвүдедиринге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хүнүнден 210 чыл болган байыр-лалы болгаш Арга-арыг ажилдакчы-зының хүнү-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 03.09.2008ч., №244.

7. Тажы-Серен Тойбанович Майдыр 1928, 81, ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агый яамызының «Коммунисттик күш-ажылдың шалыпчызы» хүндүлүг ады, 22.03.1989ч., №33.

8. Галина Васильевна Пешкова 1952, 57, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарыга болгаш көвүдедиринге кириген улуг үлүг-

публиканың социал-экономиктиг хөгжүлде-зинге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россия Федерациязының составынга Тыва Республиканың бактаап киргенин 60 чылы-биле болгаш Кызыл хоорайның тургустун-ганын 90 чыл болганы-биле» юбилейлиг медаль, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 06.09.2004ч., №118.

хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хүнүнден 210 чыл болган байырлалы болгаш Арга-арыг ажилдакчызының хүнү-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 03.09.2008ч., №244.

9. Виктор Григорьевич Парчевский 1956, 53, III чергениң Күш-ажылчы ат-алдарның ордени, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 29.08.1986ч., Л №712025.

10. Ирина Александровна Парчевская 1960, 49, Россия Федерациязының Хереглекчилер ниитилелдеринин Төп эвилелин «Россияның хереглекчилер кооперациязын хөгжүдеринге кириген үлүү дээш» хөрек демдээ, 26.12.2006ч., №366-сп.

11. Георгий Михайлович Спирин 1955, 54, Россия Федерациязының Харылзаа яамызының «Харылзааның мастери» хүндүлүг ады, 22.06.1999ч., №4-п.

12. Саяна Михайловна Сереней 1958, 51, Россия Федерациязының Хереглекчилер кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажыл дээш» хөрек демдээ, 28.06.1995ч., №41.

13. Варвара Сюрюн-ооловна Севенек 1959, 50, «Иениң ат-алдары» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 27.07.1988ч., М №231834.

14. Александр Васильевич Тамдын-оол 1960, 49, Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының «Россияның ИХЯ-ның 200 чылы» медалы, 05.06.2002ч., №542.

15. Сергей Базырович Хертек 1961, 48, ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының «Төлептиг ажил-албаны дээш» III чергениң медалы, 05.10.1989ч., №411.

16. Любовь Валентиновна Чернова 1964, 45, Россияның Хереглекчилер ниитилелдеринин Төп эвилелин «Хереглекчилер кооперациязынга хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш база Россияның хереглекчилер кооперациязының 175 чылы-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 02.07.2006ч., №28.

17. Альбина Петровна Ченхотян 1958, 51, Россияның Хереглекчилер ниитилелдеринин Төп эвилелин «Хереглекчилер кооперациязынга хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш база Россияның хереглекчилер кооперациязының 160 чылы-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 01.07.1991ч., №113.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалыга №14 капсырылга

Тыва Республиканың Тере-Хөл кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-ның хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Тары-Сюрюн Степановна Идам 1947, 62, «Иениң ат-алдары» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 18.06.1991ч., №107.

2. Александра Васильевна Магбын 1944, 65, «Иениң ат-алдары» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 18.07.1984ч., №92.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалыга №15 капсырылга

Тыва Республиканың Улуг-Хем кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган улустун Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-ның хевир болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Шолбан-оол Бадынович Арапчор 1965, 44, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Ажил-албаны дээш» III чергениң медалы, 16.12.2002ч., №1822-к.

2. Валентина Владимировна Бурун-оол 1966, 43, Россияның Хереглекчилер ниитилелдеринин Төп эвилелин «Хереглекчилер кооперациязының системазынга хөй чыл-

дарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш база Россияның хереглекчилер кооперациязының 80 чылы-биле холбаштыр» Хүндүлел бижи, 24.05.2006ч., №129.

3. Суур-оол Сугеевич Балды 1944, 65, ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агый яамызының «1968 чылда социалисттик чарыштарның ти-лекчизи» Хүндүлел бижи, 29.11.1968ч., №71.

4. Галина Викторовна Барабанова 1954, 55, «Республиканың социал-экономиктиг хөгжүлдезинге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россия Федерациязының составынга Тыва Республиканың бактаап киргенин 60

чылы-биле болгаш Кызыл хоорайның тургустунганын 90 чыл болганы-биле» юбилейлиг медалы, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 06.09.2004ч., №118.

5. Алена Михайловна Байыр-оол 1966, 43, Россияның Хереклекчилер ниитилелдеринин төп эвилелиниң «Россияның Хереклекчилер кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» херек демдээ, 23.11.1999ч., №226-сп.

6. Хандыш Кыргысовна Биче-оол 1939, 70, «Иениң ат-алдары» III чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 30.11.1976ч. Г №263327.

7. Александр Иймаевна Кыргыс 1937, 72, «Иениң медалы» I чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 10.11.1970ч., И №090927.

8. Елена Ооржаковна Даспакай 1959, 50, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгениң хүндүлүг ажилдакчызы» херек демдээ, 16.07.2005ч., №450.

9. Татьяна Анатольевна Доценко 1947, 62, Химия үлетпүрүнүн яамызының база ССРЭ-ниң профэвилелиниң ТК-ның «1973 чылдың социалисттик чарыштарның тиелекчизи» херек демдээ, 24.01.1974ч., №31.

10. Владислав Дамдын-оолович Дажи-оол 1966, 43, ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының «ИХЯ-га тергин ажилы дээш» херек демдээ, 12.02.1998ч., №139 л/с.

11. Эдуард Васильевич Доржу 1969, 40, ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының «Милицияның тергини» херек демдээ, 12.08.1996ч., №708 л/с.

12. Владимир Дартаевич Доржу 1971, 38, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Ажыл-албаны дээш» III чергениң медалы, 16.12.2002ч., №1822-к.

13. Александр Евгеньевич Жданович 1959, 50, ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының «Милицияның тергини» херек демдээ, 24.10.1996ч., №946.

14. Иван Павлович Крачнаков 1958, 51, Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының «ӨРТ камгалалының эң эки ажилдакчызынга» херек демдээ, 21.06.2001ч., №731 л/с.

15. Михаил Яковлевич Кондрашин 1952, 57, ССРЭ-ниң Транспорт яамызының «Коммунисттик күш-ажылдың шалыпчызы» хүндүлүг ады, 28.10.1984ч., №56.

16. Уйунок Тагбаевна Кыргыс 1936, 73, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 15.11.1966ч., №285.

17. Далай-оол Степанович Лопсан 1967, 42, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Ажыл-албаны дээш» III чергениң медалы, 06.12.2004ч., №1526-к.

18. Дирый Сайыновна Монгуш 1930, 79, ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агый яамызының «1973 чылда социалисттик чарыштарның тиелекчизи» херек демдээ, 20.01.1974ч., №50.

19. Сесен Калбаковна Монгуш 1958, 51, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгениң хүндүлүг ажилдакчызы» херек демдээ, 08.01.2002ч., №11-02.

20. Нина Борисовна Мартак-оол 1954, 55, Россия Федерациязының Пенсия фондунун «Ажыл-албан хүлээлгелерин күүседип тура көргүскен кызымаа дээш» үнелел бижии, 12.11.2008ч., №249-рл.

21. Андрей Биче-оолович Ойдул 1960, 49, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Россияның Юстиция яамызының 200

чылынга тураскаал» медалы, 28.02.2003ч., №249-рл.

22. Анна Илчирбеевна Ондар 1955, 54, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 30.12.1988ч., М №654117.

23. Ольга Ильинична Полтаева 1958, 51, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Ажыл-албаны дээш» III чергениң медалы, 16.12.2003ч., №1862-к.

24. Алдын-Кыс Ховалыговна Сайзан-оол 1946, 63, «Иениң медалы» I чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 29.10.1987ч., М №654297.

25. Биликпаа Монгушевна Седии 1940, 69, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 30.10.1975ч., №222.

26. Лариса Васильевна Соколова 1959, 50, хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы, Россияның арга-арыг байлаан камгалаарынга болгаш көвүдөдиринге кириген улуг үлүг-хуузу дээш база Россияның Арга-арыг департаментинин тургускан хүнүнден 210 чыл болган байырлалы болгаш Арга-арыг ажилдакчызының хүнү-биле холбаштыр» Хүндүлел бижии, 03.09.2008ч., №244.

27. Валентина Михайловна Савельева 1957, 52, Күрүне статистиказының Федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» херек демдээ, 29.12.2006ч., №42751.

28. Вера Санчай-ооловна Серенмаа 1958, 51, ССРЭ-ниң Күрүне албан черлеринин ажилдакчыларының профэвилелиниң төп комитетинин «Он бирги беш чылдын шалыпчызы» херек демдээ, 06.01.1983ч., №5.

29. Наталья Лаахыновна Тулуш 1960, 49, Россия Федерациязының Кадык камгалал ажилдакчыларының профэвилелиниң «Кадык камгалал ажилдакчыларының социал-күш-ажылчы эргелерин болгаш сонугалдарын камгалаар талазы-биле идепкейлиг болгаш хөй чылдарда ажилы дээш» Хүндүлел бижии, 20.06.2008ч., 12-73.

30. Роберт Таржаевич Тоглакан 1968, 41, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Ажыл-албаны дээш» III чергениң медалы, 06.06.2002ч., №835-к.

31. Мерген Борисович Тюлюш 1975, 34, Россия Федерациязының Юстиция яамызының «Ажыл-албаны дээш» III чергениң медалы, 25.11.2005ч., №828 л/с.

32. Александр Ензакпанович Ховалыг 1963, 46, «ССРЭ-ниң Чепсектик Күштеринин 70 чылы» юбилейлиг медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 28.01.1988ч., №111.

33. Екатерина Хурен-ооловна Хаян 1959, 50, Күрүне статистиказының Федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» херек демдээ, 29.12.2006ч., №248.

34. Галина Андреевна Цыбин 1952, 57, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 30.11.1984ч., №184.

35. Делгермаа Туматовна Чамзырай 1949, 60, ССРЭ-ниң Кадык камгалал яамызының «1975 чылда социалисттик чарыштарның тиелекчизи» херек демдээ, 17.02.1976ч., №45.

36. Виктор Донгакович Эртине 1954, 55, Күрүне статистиказының Федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» херек демдээ, 29.12.2006ч., №248.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалыга №16 капсырылга

Тыва Республиканың Эрзин кожунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган улустуң Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-ның хевирин болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Суге Курович Базыр 1938, 71, «Күш-ажылдың хоочуну» медаль, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 28.06.1991ч., №127.

2. Алевтина Артиковна Даваа 1943, 66, «Иениң медалы» II чергениң медалы, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Чарлыы, 22.12.1971ч., №1559.

3. Амина Юрьевна Дажи 1973, 36, Россия Федерациязының Камгалал яамызының «Бодунун күш-ажылчы хүлээлгелерин күүседиринге бедик көргүзүлгелерин чедип алганы, Чада шериглерин дайынче белет-келин быжыглаарынга амы-хууда кириген үлүг-хуузу база хамааты персоналдың социал-күш-ажылчы эргелерин болгаш сонугалдарын камгалаарынга көргүскен

эгелекчи саналдыг болганы дээш, Хүндүлел бижии, 05.05.2008ч., №86.

4. Оюпа Ликсоевна Лопсан 1945, 64, ССРЭ-ниң Кадык камгалал яамызының «Коммунисттик күш-ажылдың шалыпчызы» хүндүлүг ады, 23.01.1986ч., №6.

5. Анатолий Кыргысович Маажый 1953, 56, ССРЭ-ниң Кадык камгалал яамызының «1975 чылда социалисттик чарыштарның тиелекчизи» Хүндүлел бижии, 08.12.1975ч., №48.

6. Шулуу Сергеевич Мижит 1954, 55, Россия Федерациязының Хереклекчилер ниитилелдеринин төп эвилелиниң «Россияның хереклекчилер кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» херек демдээ, 06.02.2008ч., №41.

7. Куржуп Бадаевич Серээдир 1925, 84, «Шылгарангай күш-ажылы дээш. Владимир Ильич Лениннин төрүттүнгөн хүнүнден 100 чылдаанынга тураскааткан» юбилейлиг медалы, СЭКП-ниң обкомунун, Дээди Совединин Президиумунун, ССРЭ-ниң Сайыптар Чөвүлелиниң база профэвилелдеринин область

Совединин доктаалы, 26.03.1970ч., №285.

8. Светлана Иргитовна Ыналай 1958, 51, Россия Федерациязының Өөредилге болгаш

эртем яамызының «Россия Федерациязының ниити өөредилгениң хүндүлүг ажилдакчызы» херек демдээ, 24.05.2007ч., ОО №125618.

Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың май 21-де №219 доктаалыга №17 капсырылга

Тыва Республиканың Чаа-Хөл кожунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган улустуң Д А Н З Ы З Ы

№ п/п	Фамилия-зы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Долу хары	Шаңналы-ның хевирин болгаш ты-выскан хү-нү
-------	-------------------------------	-------------------	-----------	--

1. Борис Донгакович Базырчап 1961, 48, Россия Федерациязының хамааты камгалал, онза байдалдар болгаш бойдустун ала-чайгаар халаптарының уржуктарын узуткаар херектер талазы-биле яамызының «Ажыл-албанынга шылгаралы дээш» III чергениң медалы, 30.06.2006ч., №90-нс.

2. Чажытмаа Савельевна Белек 1949, 60, Россия Федерациязының Күрүнениң статистика комитетинин «2002 чылда Бүгү-россияның чурттакчы чоннун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» херек демдээ, 17.09.2003ч., №370.

3. Эрес-оол Белекович Дажи-Нава 1946, 63, ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агый яамызының «Коммунисттик күш-ажылдың шалыпчызы»

хүндүлүг ады, 20.02.1979ч., №37.

4. Маадыр-оол Ховалыгович Канзан 1942, 67, РСФСР-ниң Көдээ ажил-агый яамызының болгаш РСФСР-ниң Көдээ ажил-агый ажилдакчыларының республика комитетинин «РСФСР-ниң көдээ ажил-агый чарыштарының тергини» херек демдээ, 06.11.1985ч., №129.

5. Алдынмаа Сергеевна Назыты 1957, 52, Россияның Хамаарышпас профэвилелдеринин 100 чылы» юбилейлиг медалы, 25.03.2008ч., №14.

6. Юлий Кызыл-оолович Оппай 1957, 52, Күрүне статистиказының Федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» херек демдээ, 29.12.2006ч., №42739.

7. Урана Шулуевна Согун-оол 1963, 46, Күрүне статистиказының Федералдыг албанының «2006 чылда Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» херек демдээ, 29.12.2006ч., №248.

Тыва Республиканың Чазааның чамдык доктаалдарынга өскерилгелер кирир болгаш Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың октябрь 4-те хүлээп алган №562 доктаалын күжүн чидирген деп санаар дугайында 2009 чылдың апрель 3 №136 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1. «Тыва Республиканың Бойдус курлавырларының болгаш экология яамызынга, Тыва Республиканың Бойдус курлавырларын ажыглаарының болгаш камгалаарының адырынга хайгаарал талазы-биле албанга күрүне ачы-дузазын чедиреринин административтик регламенттерин бадылаар дугайында, Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың октябрь 27-де хүлээп алган №667 доктаалыга Тыва Республиканың Бойдус курлавырларының болгаш экология яамызынга, Тыва Республиканың Бойдус курлавырларын ажыглаарының болгаш камгалаарының адырынга хайгаарал талазы-биле албанга күрүне ачы-дузазын чедиреринин административтик регламенттеринге дараазында өскерилгелерни кирир:

1) Тыва Республиканың девискээринде күрүнениң экология экспертизанын органи-зааар болгаш эрттирер талазы-биле күрүне ачы-дузазын бээр Административтик регламенттиге:

а) II бөлүктүн 16 пунктузунга дараазында эдилгени кирир;

б) Берген материалдарның комплекти-зин болгаш күрүнениң экология экспертиза-зын эрттиреринин өртек-үнезин хынаан соонда харыскалгы күүседикчи мате-риалдарын бүртүктенген хүнүнден 7 хонук-тан орай эвес хуусаада чагыкчыга дынна-дыр:

— кириген материалдар тургускан негел-делерге дүгжүп турар болза, күрүне экспе-ртизанын эрттиреринин эргежок чугула төлө-вирин тургускан сметага болгаш ону төлээ-ринин счедунга дүүштүр дыннадыгны алган хүнүнден бээр 30 хүннүн дургузунда төлээр;

— материалдар тургустунган негелде-лерге дүүшпес болза, материалды долу хемчээлди-биле кирир хуусааларының дугайында.

б) III бөлүктүн 23 пунктузунга дараазында

уткалыг абзацты немээр:

«Күрүнениң экология экспертизанын эрттирер хуусаады өскерилге, ону эрттире-ринин ниити хуусаады 6 айдан эртпес ужурул».

2) он сески абзацтын 2 пунктузунун 1 бөлүгүн дараазында өскерилгени кирир: «Тыва Республиканың девискээринге кү-рүнениң геологтуг хыналдазының, күрүнениң арга-арын хынаар болгаш хайгаараар, суг объектилеринин ажыглалын болгаш камга-лалын хынаар болгаш хайгаараар күрүнениң регионал хыналдазының, күрүнениң эколог-туг хыналдазын боттандыраар, Тыва Респу-бликаның бойдус курлавырларын ажыглаар болгаш камгалаар адырда хайгаарал та-лазы-биле албанның албан-дужаалдыг кижилеринин даңзын бадылаар дугайында Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың апрель 16-да хүлээп алган №233 доктаалы-биле»

3. Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың январь 29-та №27 доктаалы-биле бадылаан чурттакчы чонну ажылга тургуза-рынга дузалаар Координация комитетинин дугайында Дүрүмге дараазында өскерилге-лерни кирир:

а) II бөлүктүн 7 пунктузунун үшкү абза-зынга «байдалдың» деп сөстү «байдалдар» деп сөс-биле солугур.

б) III бөлүктүн 8 пунктузунун чедиги абза-зынга «тус чер» деп сөстү «тус черниң» деп сөс-биле солугур;

3. «Күрүне албанының үелерин болгаш өске-даа албан-дужаалдарын ээлеп турар үелерин Тыва Республиканың күрүнениң ха-мааты албанының стажына кирир чуруму-нун дугайында» Тыва Республиканың Чазаа-ның 2008 чылдың октябрь 4-те хүлээп алган №562 доктаалын күжүн чидирген деп санаар.

4. Бо доктаалды «Тувинская правда» болгаш «Шын» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Тыва Республикага электри хандырылганының айыыл чок чоруун хандыраар талазы-биле штабтың составына өскерилгелерни кирирениң дугайында ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДАРГАЗЫНЫҢ ЧАРЛЫ

Тыва Республиканың Чазааның Дарга-зының 2008 чылдың май 20-де «Тыва Рес-публикага электри хандырылганының айыыл чок чоруун хандыраар талазы-биле штабтың дугайында» № 78 Чарлыы-биле бадылаан («Тувинская правда», 2008, май 27) Тыва Республикага электри хандырылганының айыыл чок чоруун хандыраар талазы-биле штабтың составына дараазында өскерил-гелерни кирир:

а) Штабтың составына дараазында кижилерни кирир:

Ф.И. Рехтин — «Хакасэнергонуң» Тыва участогунун начальниги (чөпшээрешкени-биле);

В.В. Сат — Кызыл хоорайның чагырга даргазының бирги оралакчысы;

б) штабтың составында М.В. Шмаковту, В.Н. Сериковту үндүрер;

в) Штаб кежигүннеринин чаа эрге-дужаалдарын айтыр:

К.Б. Саган-оол — Тыва Республиканың үлетпүр болгаш энергетика сайыды, удуртукчузунун оралакчысы, О.Н. Лукин — «Тываэнерго» ААН-ниң чингине директору (чөпшээрешкени-биле), удуртукчузунун оралакчысы.

2. Бо Чарлык аңаа ат салган хүнүнден күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай 2009 чылдың июль 28 №174

ОКТАДЫП ЧОРБААН МӨГЕЛЕР ЧУРТУ

Хоочуннарның сактышкынна-рындан дыңнап көөрге, Сүт-Хөлге шагдан бээр кончук шыырак мөгелер чурттап чораан боор чораан. Ынчангаш-ла улустар ук кожууну мөгелер чурту деп турары үндө-зинниг. Ол дугайын шуптузун төө-гүлөп бижири болдунмас – улуг кылын ном-даа чеде бээр, ынчан-гаш чамдык чижектерни кысказы-биле кирип көрейн.

Даа кожуун турар үеде чызаан-чагырга черинге келдиртирге чам-дыкта келбейн баар мөге Союспаң Ондар Алды-Ишкинге чурттап чораан. Ол үениң эрге-чагырга тут-каннары «Ону ынчаар амдажыдып болбас, хемчээн хүлээндирер-дир, чызаанга ыяап-ла эккелер!» дээш бир дүжүметтиг ийи-үш мөге чоруткан чүве-дир.

Мөге Союспаңны аалындан эдертип алгаш Хемчикке кээрге, хем дага чок аъттар кежер аргажок кылдыр чайындылааш, чер-чери-биле кыламаландыр доңуп калган болган. Кады чораан улузу «Донган хемни довурактап алгаш, кешпес болза хоржок-тур» дээш довурак дилеп, ону казып халыжып тургаш, бир көөрге, Союспаң аьдын чүктеп алгаш кеже берген болган. Оон ол улаштыр дүжүметтин аьдын база чүктеп кежирип каан.

Дүжүмет мөгениң күжүн мага-дааш, оон-биле чугаалажып-чугаа-лажып, моон сонгаар кыйгыртылга келирге, саат чок барып турарын шыңгы сагындыргаш, Союспаңны аалынче дедир чандырып чорудуп-кан. Бо төөгүнүң дугайында чо-гаалчы М.Идам-Сюрюн Союспаң дугайында бир шүлүүнде «Досту канчап кежерил че, довурактап албас бе деп» бижээн чүве, ону номчаан мен. Мөге өгбевис, шынап-ла, адыг дег улуг кижичораан деп улус шаанда чугаалажыр чүве.

Шаанда Хемчикке турган Даа биле Бээзи кожууннарны Амбын ноян чагыргазындан аңгылааш, Моолга дорт чагыртыр дугайында шийтпир хүлээп алдынган турган. Ынчангаш Даа кожуунга таңма тып-

сырының байыр-найырын эрттирер чарлык болган, аңаа бүгү сумулар чүгүрүк аъттарын болгаш мөгеле-рин белеткеп эгелээн.

Ондарлар сумузуңуң чагырык-чызы бир хүн Хайдып үгер-даага бараалгап баргаш, хамык белеткел ажилдарының дугайында илет-кээш, оларда бир дилег барын чу-гаалаан. Ол дээрге Моолдун Урга хоорайда (амгы Улан-Баторда) Кандан хүрээзинде өөренип турар 18 харлыг өзүп оор мөге Шалыгыр Ондарны чуртунче дарый келдир-тип, байырлалга хүрештирери бол-ган. Хайдып үгер-даа «Моолдан шыырак мөгелер кээп хүрежир деп турда, ону келдиртпес болза хор-жок-тур» деп шийтпир үндүргөш, Кандан хүрээзинче бирик чорут-кан. Хүреш эртен эгелээр деп турда, Шалыгыр чанып келген.

128 мөгениң хүрежи доостурга, Шалыгыр Ондар шүүп каан, Моол-дан ат-сураглыг бир мөге үжүүр-лешкен. Ол тываларның ат-алда-рынга уттундурбас төөгүлүг бо-лушкун болуп арткан.

Шалыгыр Ондар Кандан хүрээ-зинге шажын өөредилгезин доос-каш, Шеми болгаш Чыргакы аксы ынчаар чурттап чорааш «кызыл-дустаан». Ол мээң кырган-ачамның кады төрөөн акызы кижичораан.

«Укутг чондан салгал тараар, бу-дуктуг ыяштан арга өзер» дээн ыш-каш, дараазында үелерде ат-сураглыг өске-даа мөгелер Сүт-Хөл черге өзүп көвүдөп эгелээн. Ол дээрге Д.Дарыжык, Көргү-Сундуй Ондар, Керттик-оол Ондар, Ынаңмай алышкылар, Шойдаң Ондар, Арап-таң Күжүгет дээш, өскелер-даа-дыр.

Шойдаң Ондар тергийн күштүг мөге чораан. Ол моол мөгелерге безин октапнас турган. Устүү-Иш-кин аксында көдүрер-даш бар, ону Шойдаң көдүргөш, дөжек кырын-га салып каан. Ол инек-дашты тараа сөөртүр машиналар сөөлүндө кил-дээрге, 427 кг болган. Аар дашты бөгүңгө чедир дискен караанга че-дир көдүрер мөге кижичытыл-баан. Сураглыг мөгениң уйнуктары

Кызыл болгаш Туран хоорайларда чурттап чоруур деп билер мен. Бо-даарымга, Тывада ол дег шыырак мөге ам-даа чок...

Совет үеде республикага болуп турган байырлалдарга эң хөй катап Бора-Тайга чурттуг Семис-оол Сарыглар шүглүп чораан. Оон соон дарый Сүүр-оол Хүргүлекович Ондар база республиканың хөй дакпыр чемпиону, алдарлыг мөге. Дараазында Дапыл Ооржакты сактылы. Сүт-Хөл чурттуг мөге-лер Кошкар-оол Ондарны, Ашак-оол Ховалыгны, Николай Сынаң-оолду, Алыш-оол Ооржакты, Сыын-оол Күжүгетти, К.Бежендей-ни, О.Артасты, А.Хууракты, А.Хер-текти, Д.Кайгал-оолду, Э.Кара-Салды республиканың хүрешке ынактары эки билер, олар ол-бо улуг маргылдааларга удаа-дараа шүглүп, үжүүрлежип чорааннар, аныктары ам-даа эки хүрежи чоруурлар.

Күчүтен мөге Аяс Монгуштуң авазы Кара-Бызаа Бырлыбаевна Сүт-Хөл кожуун чурттуг. Оон адазы Бырлыба ашактын салаала-рының чоону анаа кижиниң ийи салааларына дең чораан.

Тыва хүрештин болгаш спорт-туң сайзыралына бо хүннерге чедир боттарының улуг улуг-хуу-зун кирип чоруур эртемден улуг башкыларывыс Өргелээр Чүвүрек-ович Ондар (хостуг хүрешке баш-тайгы тыва спорт мастери, педаго-гика эртемнериниң кандидады) биле Херел-оол Дажы-Намчало-вич Ооржактың (педагогика эртем-нериниң доктору, профессор) адын маңаа канчап адавазыл? Хостуг хүрешке баштайгы тыва спорт мас-терлериниң бирээзи Николай Ичи-нович Монгуштуң иези база Устүү-Ишкин чурттуг. Оларның аттарын допчу намдары-биле Сүт-Хөл ко-жуунуң төвүңгө, хүндүлел самбы-разына азып каар болза, өзүп оор салгалывыска үлегер, а ко-жуунга чоргаарал болур.

Шагдыр-оол ОНДАР.

Кызыл хоорай.

"ШЫННЫҢ" ПОЧТАЗЫНДАН

Экии, «Шынның» редакциязы!

Силерге чагаа бижип көрбээн-даа болзумза, силерниң доктаамал номчукчунар мен. Ынчангаш силер-ниң чымыштыг ажил-ижиңерге улуг-улуг, чаа-чаа чогаадыкчы чедишкinnerни күзевишаан, бо бижээн материалым чырыкче албан үнүп келир боор дээш идегеп бижип олур мен.

Бистиң Чөөн-Хемчик кожуун-нун Хайыракан сумузуңуң арбан-нар аразына «Эң чараш ойнаар шөл» деп соцчарыш чарлапкан. Ол дээрге суурнуң чагайжыдылгасы-дыр. Сөөлгү үеде ээн-хос черлер-же улус богун октаарлар. Шак ол боктуг девискээрлер орнунга уруглар ойнаар чараш шөлдер турарга чер-ле эки-дир. Бистиң 9 дугаар арбанның ада-иелери ону аажок өөрүп деткидивис. Чүге дээрге бистиң арбанда школа назылыглардан чаш өпеяаларга чедир ажы-төлүвүстүң саны 60-70 чедип турар. Олар орукка ойнаар-лар. Сумуда кудумчуларның улуг машина халыыр оруктары шупту асфальтылыг болгаш эзирик, элээр чолаачылар карак-кулак чок халдыр боор-дур. Уруглар кидин түлүк ойнап тургаш, машинаның халдып келгенин безин эскербейн баарлар. Бо чооку үелерде безин 2 уруг машина адаанче кире бээр

часты. Чанынга турган ада-иелер-ниң алгы-кышкызы-даа аттыг бол-ган. Чогум суурнуң база бистиң кудумчувуста чурттап турар чолаа-чыларывыс ынчаар халытпас, оожум эртер чүве.

Бис соцчарыш дыңнааш, арба-нывыстың депутады амгы үеде Кызылда чурттап-ажылдап чоруур Любовь Сүгеевна Ховалыгже дораан долгадывыс. Депутадывыс амырап, бисти деткип, чүү херегин дораан айтырды. Ынчангаш янзы-бүрү өңнүг дозуларны, чугайны, холуур колерлерни база оон-даа өске материалдыг дузаны чедирди. Чүгүле материалдыг дуза эвес, неделяның 2 дыштаныр хүнүнде боду келгеш бок-күзүрүмнү ашта-жып, шупту ажилдарына кириш-кен. Ойнаар шөлдү ада-иелер идеккейлиг кыла бээривиске, ажы-төлдеривистиң арыннарында өөрүшкү чайынналар, биске дуза-лажып кириптилер. Депутадывыс «арбанның депутады» дээш акша-шалың албайн турар хирезинде бисти мынчаар деткип, улуг материалдыг дузаны көргүскени дээш Любовь Сүгеевна Ховалыгга бистиң арбанның ада-иелериниң мурундан өөрүп четтиргенивисти илередип, чорук-херээңер кезээде бүдүп, оруунар сүт дег ак болзун деп күзедивис.

Хайыракан сумузуңуң 9 дугаар арбанның бөлүк ада-иелеринден: А.В.Монгуш, А.К.Монгуш, Д.Д.Монгуш, Ч.Б.Монгуш, Ч.М.Иргит, Ш.Д. Ооржак, Л.К.Сат, А.С.Ховалыг, У.Х.Ховалыг болгаш өске-даа ада-иелерден.

ӨӨРҮП ЧЕТТИРДИМ

Бо үеде аарырга берге-ле-дир. Эмнер өртээ улуг, аарыг кижилер хөй, эмнелгелерде чыдар оруннар чок. Чоокта чаа аарааш, Кызылдың терапия эмнелгезинге чыдып эмнеттим. Мени эмчи О.Б. Суваң, Е.С. Сат, эмчи сестралары О.А. Монгуш, О.О. Дамажал эмнеп

турдулар. Эмчилерниң дузаарга, ак сеткилинге сеткилимден өөрүп четтирип, амыр-дыш чок-даа бол, буянныг ажылынга чүгүле эки чүүлдерни күзедим.

Бүрбү ЯНЧАТ.

Ак-Туруг суур.

ЕЗУЛУГ-ЛА ДЫШТАНЫЛГА

Бо чайын Бии-Хем кожуунда Өг-бүлөгө болгаш уругларга социал деткимче төвү күш-ажылдың «Хүлүм-зүрүг» дыштанылга лагерлеринге амыдыралдың берге байдалдарына таварышкан, долу эвес өг-бүлелерден, өскүс болгаш назы четпээннер херектериниң талазы-биле комиссияның учедунда турар уругларны хаара тудуп, дыштандырган.

Лагерь бодунуң ажил угла-нышкынын мөзү-шынар кижизи-дилгезинче — өг-бүлениң езу-чаң-чылдарын угадырынче, уран чу-рулгаже, амыдыралдың кадык-чаагай овор-хевирин суртаал-даары, төөгү болгаш чурт-шинчи-лел талазы-биле база күш-ажылга өөредири колдап турары онзагай.

Ынчангаш «Хүлүмзүрүг» лагериниң башкылары: социал педагог Айлана Куулар, Оксана Хурапай, Роза Лапчар, Оюмаа Салчак олар уруг-ларга үстүндө угланышкыннар-биле өөредилге-кижизидилгелиг хемчеглерни тускай план езугаар эрттирип турары солун. Ылаңгыя арага, таакпы, наркоманияның

хоразының дугайында уругларның боттарының киржилгези-биле угадылыг оюн-көргүзүүн бичи уруглар дыка сонургап, хүлээп алган. «Хөглүг старттар», «Мини мисс» деп мөөрейлерге киржири-биле шыңгы белеткенип, чогаа-дыкчы талазын база бараалга-дырынга практикант кыстар Ролан-да Манчык биле Надежда Саттың дузазы улуг болганын демдеглес арга чок.

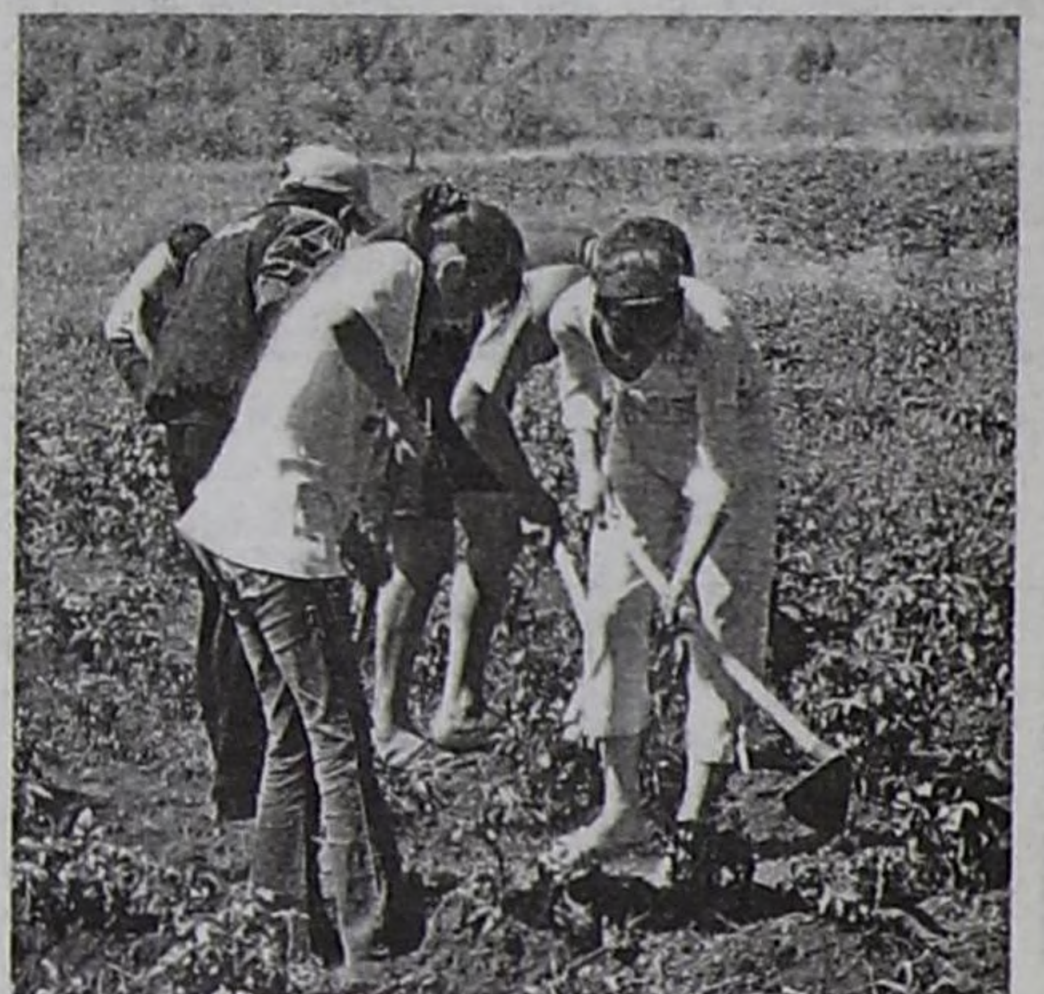
Төптүң девискээринде огород шөлүңгө ажилдаары хүн чурумунда кирген. Уруглар ногааларның до-вураан улгаттырып, чашпанын арыглап, суггарар ажилдарны эки тура-биле кылырлар. Чамдыкта эм оъттар чыыры-биле арга-арыг кыдыы черлерге үнүүшкүннер бо-ла болур. Тываның төөгүзүңгө ха-маарышкан солун черлерже экс-курсиялап, Алдан-Маадыр аттыг национал музейде делгеттинген солун, төөгүлүг экспонаттарның би-рээзи — ада-өгбелериниң чуртун-дан тывылган «Аржаан-2» басы-рының делгелгезин уругларга ал-бан-биле сонургатканы уттундур-бас чорук кылдыр сагыштарда арткан.

Ам лагерьде дыштанып турар уругларга сөс.

Байбек Монгуш: — Лагерьге

дыштанып, дыка хөй солун чүүл-дерни билеп алдым. Кон-курстарга, маргылдаа-ларга кир-жип, диско-текага тан-цылап алыр-дыр бис. Башкыла-рывыс бис-тиң үевис а ж ы к т ы г эртсин дээш к ы з ы м а к а ж ы л д а п турарын чу-гаалап каайн. Ол бүгү төптүң дирек-тору Алекмаа Чараш-ооловна Хо-валыгның эки удуртулгасында деп болур. А күзелим — дискотека хүн-нүң-даа болур болза, аңаа күзел-дим-биле баар мен.

Аян Хөлдүгбей: — Лагерь дээрге хөглээшкн-дир. Мен маңаа дыка хөй эштерни тып алдым. Чем амданныг болгаш чаагай-дыр. Поварларывыс Оюмаа Намчал, Марина Сааяның хуулгаазын амданныг салаттарын үрде сактыр боор мен. Оон аңгыда спутник-биле

Элбек дүжүт ажаап алыр дээш демизг ажилда.

ажылдаар антенна бар болгаш, те-левизорда дыка хөй солун про-граммалар бар-дыр. Оларны үс-пейн көрүп алза деп күзелим ол.

Сайзана Маскырова: — Мында дыка солун болгаш кайгамчык-тыр. Лагерьниң уран чүүл талазы-биле мөөрейлеринге, угаан сайзырадыр оюннарына киржиринге ынак мен. Лагерь дээрге-ле езулуг дышта-нылга-дыр. Бо чайын дыка эки дыштанып алганымны эштеримге дамчыдар мен.

Айлаң МОНГУШ.

Хостуг үеде хөглээри артык эвес.

ДУГУРЖУЛГА ЧАРАРЫ — АЙЫЫЛ ЧОК ЧОРУКТУҢ, БҮЗҮРЕЛДИҢ МАГАДЫЛАЛЫ

Электри четкилеринге коштунарының тарифтеринин дугайында айтырыг дыка хөй хереглекчилерни сонургадып турар. Сайгарлыкчылар боттарының ажил-чорудулгазын калбартып, чаа-чаа садыг четкилерин, хуу бүдүрүлгелерни ажыдып турарлар — ол бүгү инфраструктураның чугула кезээ электри четкилеринге коштунарын негээр. Электри четкилеринге коштунары техниктиг хемчеглерни чорударын негээр телевирилг ачы-дуза хевири. Ооң өртек-телевирил канчаар санаарыл, ону чорударының чуруму кандыгыл дээн ышкаш айтырылгарга «Тываэнерго» ААН-ниң тарифтер тургузар килдизиниң начальниги Елена ЧИСТАБАЕВА харыыны берген.

? Садыг тудар деп бодап турар мен. Телевилел-чиик эвес өртектег шүүделге хамааржыр. Ооң кадында «Тываэнерго»-нун электри четкилеринге техниктиг коштунулгазының өртөө улгаткан. Кандыг чидезинерге даянган, компания бо ачы-дуза дээш телевирил ап турарын биллип алыксап тур мен.

Чаа объектини ажыгдалче кириери азы туруп турар бүдүрүлгө күжүн калбартыры электри четкилеринге коштунарының талазы-биле ажилдарның бүдүн комплекзин чорударын негеп турар. Ону «техниктиг коштунулга» дээр. Кожарының ачы-дузасы чаңгыс катап чорутунар. Ооң чугулазын чаа объектини (чаа чуртталга бажынын) ажыгдалче кирип тура, азы оон мурнунда турган объектини эде тутканының соонда, электри күжүн улгаттырар азы электри хандырыл-газының бүзүрелдиниң деңгелин улгаттырар дээш эскерип каар бис.

Амгы үеде республикада электри четкилеринге коштунарының хереглели четки компанияның арга-шинээн ажыл турар. Ынчангаш немелде хереглекчилерни электри четкиниң хөгжүтпээнинде кожары девискээр-нин электри хандырылганын бүзүрелдини кудуладып турар, а чамдыкта шуут болдунмас. Электри күжүнүн эрттирилге арга-шинээн болгаш четкилериниң тудуунун акшаландырышкынын улгаттырар сорулга-биле акшаландырышкынын хаара тударының бир үндезини техниктиг коштунулга дээш телевирил болуп турар.

? Техниктиг коштунулга тарифтери чүдөп тургустунарлы?

Четкилерге коштунарының өйлээшкени (Регламент) болгаш преискурантызы хоойлу езугаар шыңгы өйлөттинген. РФ-тин Чазаның 2007 чылдың март 21-де №168 доктаалында өртектер тургузуунун дестери болгаш өскерилгелерин кириген. Тарифче чаа коштунул турарының азы ажылдап турар энергия хүлээп алыкчыларының күжүн улгаттырарының чарыгдалдары кирип турар. Түңүн биллип

алыр дизе, тарифти кожул ап турар ток хүлээп алыкчызының күжүн көүдөдир.

? «Тываэнерго»-нун четкилеринге техниктиг коштунулганың кандыг тарифтери тургустунаарлы?

«Тываэнерго» ААН-ниң четкилеринге техниктиг коштунулганың тарифтерин Тыва Республиканың Тарифтер албанының 2008 чылдың июль 9-та №3, аңаа өскерилгелерни 2009 чылдың апрель 29-та доктаалдарына бадыйлаан.

Бир эвес хуу кижии электри энергиязының четкилеринге бажын азы гаражты кожул алыр дизе, аңаа 15 кВт-тен хөй эвес күштүг күженишкенин коштунулга херек. Ооң өртөө (НДС-биле) 550 рубль. Юридиктиг албан чери ол-ла күженишкенин техниктиг коштунулга дээш НДС чокка ол хире түңнү төлээр.

Арткан таварылгаларда 1 кВт дээш: 15 кВт-тен 30 кВт-ге чедир — 7043 рубль; 30 кВт-тен 100 кВт-ге чедир — 10000 рубль; 100 кВт-тен 750 кВт-ге чедир — 19500 рубль; 750 кВт-тен өрү — 20000 рубль.

? Хереглекчи түңнелинде чүч дээш төлөп турарлы?

Ону тодарадыр дизе, оон мурнундагы технологтуг коштунулганың чурумун сактып сагыыр. Хереглекчи боду тодаргай ажылдарны техниктиг байдалдар езугаар кылгаш, четкилерниң чайгаар ээзи болу берип турган. Техниктиг коштунулганың чаа системазы ол ажылдарны хөй катап чигедип турар. Хереглекчилерниң чарыгдалы өспөй, а чамдыкта харын-даа камналгалыг болуп турар. Ам хереглекчи боду шугумнар шөйбөс, электри четкилериниң объектилериниң тудуунун талазы-биле ажылдарны кылбас, камгалал чагылар болгаш трансформатор станциялары тургуспас... Ол бүгү дыка хөй чарыгдалдарны негээр болгай. Коштунулга дээш телевирил кириген соонда, ол ажылдарны шуптузун «Тываэнерго» ААН күүседир.

? «Тываэнерго»-га технологтуг коштунулганың чуруму кандыг

болурул?

Технологтуг коштунулга талазы-биле ачы-дуза дараазында чурумунг болур:

- хереглекчи коштунулга херек дугайында чагы кириер;
- дугуржулга телевирил болгаш техниктиг байдалдарны ажылдап кылыры, телевирил чөпшээрешкени;
- технологтуг коштунулга дээш дугуржулганы чарары болгаш техниктиг байдалдар дугайында бижикти бээри, компанияның четкилеринге күженишкени курлавыры;
- талааларның техниктиг байдалдарны (ТБ) күүседир, график езугаар төлээни;
- тудуунун (электри хандырылганының) телевирил чөпшээрешкени;
- Ростеххайгаарал албанының ТБ хыналдазы, саналга дериг-херекселдерин хүлээп алыры;
- Ростеххайгаарал албанының ажыгдалында кириер дугайында чөпшээрели (Кызыл хоорай, Московская кудумчузу, 2);
- энергия садып турар компания-биле садыг-саарылга дугуржулганың чарары;
- хереглекчини электри четкилеринге херек кырында кошканы, коштунулга актызынга ат салыры.

? Объектиниң ээзи солукшан таварылгада, технологтуг коштунулга дугуржулганың долдурары чугула бе?

Бир эвес электри күжүнүн хемчээли улгатпас болгаш коштуналганың схемазы өскерилбес болза, техниктиг коштунулга дээш дугуржулганы катап чарбас. Хереглекчи чүгө энергия садып турар компанияда дугуржулганы бодунун адынче эде бижидип алыр. Бир эвес организацияның ады өскерлип турар болза, албан чериниң хүлээлгези өскерилбес болза, чагыдып ап турар электри күжү өскерилбес болза азы чарып турар электри күжүндөн эвээш күштүг эде коштунулга кылыр дизе, техниктиг коштунулга катап негеттинмес.

? Чөпшээреткен күжү өскерилбес, а энергия хүлээп алыр дериг-херекселдерниң кошкан точкалары өскерлип турар болза, техниктиг коштунулга дээш төлээр бе?

РФ-тин Чазаның 2004 чылдың декабрь 27-де №861 доктаалы-биле бадыйлаан технологтуг коштунулганың дүрүмү езугаар коштунулга точкаларының өскерилгени, күженишкени канчаар-даа өскерлип турар болза, ол чаа технологтуг коштунулга деп санаттырар болгаш чаа дугуржулга чардынар.

? Технологтуг коштунулга дугуржулганың кайы хире үр болгаш холга алырыл?

Дугуржулганы 15 хонук дургузунда долдурар бис. Онза нарын коштуналгалар болу берзе, 40 хонук чеде бээр. Хөй кезинде дугуржулганы долдурарының хуусаазы хереглекчилерниң херек документилерни (объектини ажыглаар эргени алганының азы тудуп болурунун дугайында документилер) өй-шаанда дужааваанындан орайтай бээр.

? Техниктиг байдалдарны (ТБ) кайы хире хуусаага бээрл?

Техниктиг байдалдарның хуусаазы 2 чылдан эвээш эвес, 5 чылдан хөй эвес болур (РФ-тин Чазаның 2007 чылдың март 21-де №168 доктаалы).

? Чуртталга бажыны тудар деп планнап турар мен. Тудуг шөлүңче электри хандырылганы канчаар кожарыл, тудуг доозулган соонда, электри четкилеринге бажыны канчаар кожарыл?

Бир дугаарында, чуртталга бажынын тудуг доозулган соонда, электри хандырылганын кожар дугайында айтырыгны шийтирилээри чугула. Ону кылырда бажының техниктиг коштунулгазын кылыр дугуржулганы чарар болгаш техниктиг байдалдарны күүседир. Ооң-биле хереглештир тудуг шөлүнүн техниктиг коштунулгазының аңгы дугуржулганын чарып ап болур.

? Шупту херек чүчүлдери бодум тудуп болгаш садып, кожул ап болур мен. Коштунулга дээш чүгө төлээр мен?

Коштунарынга бар четкилерге чүгө удазыннар шөйүп алыры четпес. Четки комплекзинге чаа объекти коштуналганы-биле эде тутунушкун херек болгай, а ол дээрже четки организациязының шийтирилээр айтыры-дыр.

? Мээң объектим электри четкилериниң чанында, чүгө коштунары херек болганда, чүч дээш төлээр мен?

Үстүнде тайылбырлаанымыс езугаар коштуналганың техниктиг арга-шинээн чүгө коштунар черден хамаарышпас, үлөнге четкилериниң дамчыдар арга-шинээнден база хамааржыр.

? Кожуунда чурттап турар болганында, төпче чедери ырак. Сүме алыр азы техниктиг коштунулга дээш чагыг кириер дээш болзумза, албан-биле Кызыл хоорай чедер ужурлуг мен бе?

50 кВт күшке чедир чагыглары чүгө Кызылда эвес, «Тываэнерго»-нун четкилериниң кезектеринде база хүлээп ап турар. Ында бистиң тускай эртемниглеривис чагыглары долдурарының болгаш херек документилерни чыырының дугайында методиктиг дузаны берип, тайылбырны чорудуп турар.

Төп электри четкилери — Кызыл хоорай, Оюн Күрседи кудумчузу, 8. тел. (39422) 3-36-91;

Барыын электри четкилери — Ак-Довурак хоорай, тел. (39433) 2-15-67;

Мурнуу электри четкилери — Бай-Хаак суур, тел. (39437) 2-12-43;

Чөөн электри четкилери — Сарыг-Сеп суур, тел. (39432) 2-24-32.

? Электри хандырылганың дугайында сүме алыр дизе, кандыг телефонче долгап болурул?

«Тываэнерго» ААН-ниң «изиг шугу-мунун» телефонунче долгааш, күзүн, сонургаан айтырыгларыңарны салып база электри энергиязын оорлап турарының дугайында база медээлеп болур силер. Дугаары (39422) 3-13-72.

О Ажыктыг сүме

Дузап каан помидорлар-лыг шил банканы кыжын ажыдыптарга, кезинден чарлы берген помидорлар бар болгулаар. Ындыг байдалга таварышпас дизе, банкже салып тура, помидор бүрүзүн элээн каш черден ине-биле дежип каарын сүмөлөп турар.

ТУУЙБУ БҮДҮРЕР ХЕРЕКСЕЛДИ САДЫП ТУР МЕН

Тууйбу кылыр дериг-херекселди менден садып ап болур силер. Бүдүрүкчүлүк шакта 100-тен 1000 чедир санныг тууйбуну бүдүрүп үндүрер. Өңнүг тууйбуларны база кылыр. Тууйбуну канчаар кылырын, өрттедирин өөредип, бизнес-планны кылып берип болур мен.

Харылзажыр тел: 5-72-40, сот: 8-962-061-0097. М.Б.Саая.

Бичии, чаптанчыг чаш ийиспейлер эжи, авазының болгаш ачазының база кырган-аваларының болгаш кырган-ачаларының ынак оглу

Канчыр Таймирович САРЫГЛАРЫНЫҢ

хензиг чаш назынында хенертен чырык өртемчейден чарлып чорутканын таварыштыр, ооң авазы Айдысмаага, ачазы Таймирге, кырган-ачалары, кырган-авалары Болат Самович биле Рада Бюрбюевна Кууларларга, Геннадий Ыштаевич биле Зинаида Удукайевна Сарыгларга болгаш чоок төрелдеринге ханы кажыыдалды илередип тур бис.

Сөөлгү орукче август 28-те, 12 шакта, Лопсанчап кудумчузунда, 41 дугаар бажының 93 дугаар квартиразындан үдээр.

Харылзажыр телефоннар: 8-923-387-86-47; 8-960-092-91-99.

Кызылда эштеринден.

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазы.
Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 2-01-35, редакторнун оралакчызы — 2-19-87, тел: факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91. e-mail: shyntuva@mail.ru (shyn@tuvu.ru).
КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис — 2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажыл-агый, очулга — 2-03-87, үлетпүр — 2-40-77. Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар.

Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама.
Тираж 7860. Чагыг 95. Номерни парлагаже дужааганы: график езугаар — 21.00, херек кырында — 20.00.

АГАР САНЫЫС: № 40703810400000010000 Б.ОАО Банк «Тувакредит», Кызыл ИНН — 1701008465; корр сч 3010181060000000729 БИК 049304729. Россия Федерациязының Парлаага, телерадио-дамчыдылга болгаш массалыг коммуникациялар херектериниң талазы-биле яамызының Ортаагы Сибирьде регионнар аразының девискээр эргели «Шын» солуну 2004 чылдың май 14-те эде бүртүккөн.

Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730. ТР-ниң «Тываполиграф» Күрүнениң унитарлыг бүдүрүлгезинге парлаан. (Кызыл, Шетинкин-Кравченко, 1).

Солунда парлааттыг материалдарның авторларының бодалдары редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттыг саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңнадылары дээш авторлар боттары харыылаар.